

конкурентоспроможної сфери гостинності, приведення зазначеної сфери до європейських та світових норм, імплементацію нормативно-технічної документації до норм міжнародного законодавства щодо безпечності та якості послуг у сфері гостинності та засобів розміщення, зміцнення позицій на ринку та максимальне задоволення потреб споживачів.

Список використаних джерел:

1. Мініч І. М. Основні підходи до оцінки соціально-економічної ефективності інновацій в сфері гостинності / І. М. Мініч // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. – К., 2010. – Вип. 8. – С. 242-250.
2. Мальська М. П. Готельний бізнес: теорія та практика : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / М. Мальська, І. Пандяк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
3. Давидова О. Г. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід / О. Г. Давидова // Ефективна економіка. – 2012. – №10. – С. 21-23.
4. Алексеева Ю. Вплив державної політики на розвиток туристичної галузі України / Ю. Алексеева // Актуальні проблеми внутрішньої політики: зб. наук. пр. – К., 2004. – Вип. 1. – С.103-107.

Анатолій Вдовічен, к.е.н.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

ЕКЗОГЕННИЙ ТА ЕНДОГЕННИЙ ХАРАКТЕР ПОДОЛАННЯ ДИСПРОПОРЦІЙНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Досліджуючи регіональну політику ЄС та проводячи порівняльний аналіз соціально-економічних показників будь-яких інших країн або їхніх регіонів, ми бачимо наявність диспропорцій в їхньому розвитку. Вони притаманні навіть регіонам країн, які отримують вагомі вигоди від активного використання природних ресурсів, вартість яких на міжнародних ринках останніми роками суттєво зростає.

Сьогоднішній кризовий стан економіки України відображається у всіх сферах життя і є результатом спадщини від Радянського Союзу та від діяльності усіх попередніх урядів нашої країни. Існуючі механізми державного регулювання регіонального розвитку в основному базуються на принципах централізованої системи, можливості якої вже вичерпані. Саме диспропорційний стан вітчизняної економіки та її регіонів і визначив актуальність даного дослідження.

Диспропорції (від лат. *dis* – «не» та *proportionalis* – «пропорційний») – відсутність пропорційності, співрозмірності, невідповідність між частинами цілого. У регіональній науці використовується низка термінів, що описують феномен нерівномірності: «диспропорції», «дисбаланс», «диференціація», «асинхронність», «асиметрія» та інші. Надалі будемо вживати термін «диспропорції» стосовно сфери соціально-економічного розвитку регіонів [1-3; 5-6; 8].

Неоднозначне трактування та розуміння регіональних диспропорцій значно ускладнює виявлення причин, що зумовлюють їх виникнення у реальному житті. У регіональному розвитку важливими є усі фактори, бо усі вищезазначені фактори впливають один на одного. Усі вони взаємопов'язані, тому слабкість одного може вплинути на інший, котрий у свою чергу вплине

на наступний. Отже, слабкість однієї ланки відображається на усьому ланцюжку складної системи розвитку регіону, тому вагомість пропорційного та врівноваженого розвитку регіонів неможливо переоцінити.

Регіональна політика може мати екзогенний (зовнішній) і ендегенний (внутрішній) характер. Завдяки екзогенній регіональній політиці відбувається безпосередній вплив держави на розвиток її регіонів, їх співіснування. Це здійснюється через надання субсидій, субвенцій, пільгових кредитів окремим підприємствам і установам. Така політика є доцільною у тих випадках, коли необхідно активізувати розвиток регіонів (територій) із особливо несприятливими умовами соціально-економічного розвитку, незначними конкурентними перевагами та обмеженими можливостями для розвитку підприємництва, створення сприятливих умов проживання населення. Такі регіони не в змозі ефективно використати свої переваги в територіальному поділі праці, наявність соціально-економічного потенціалу, можливостей спеціалізації виробництва та надання послуг. Тут, як правило, є значні проблеми із залученням демографічного та науково-виробничого потенціалу. Це передусім стосується монофункціональних міст, старопромислових регіонів, периферійних сільських територій та ін. [4].

Ендегенна регіональна політика більшою мірою ґрунтується на внутрішньому розвитку регіонів, мобілізації їх власних ресурсів та умов. Завдяки цій політиці передбачається опосередковане застосування регулюючих важелів для створення загального сприятливого середовища в регіоні – надання податкових пільг, створення окремих спеціальних зон розвитку, що стимулюють появу «полюсів росту», розбудова інфраструктури, вдосконалення системи освіти та професійної підготовки кадрів. Це може відбуватися без прямого фінансування окремих підприємств та галузей. Для досягнення високих результатів такої політики важливим є детальне дослідження (аналіз) природно-ресурсного, демографічного, промислового, сільськогосподарського, науково-інтелектуального, транспортного потенціалу з метою визначення конкурентних переваг і пріоритетів розвитку регіону загалом і певних його галузей, секторів, видів діяльності зокрема. Впроваджуючи ендегенну регіональну політику, держава таким чином надає регіону привілеї та можливості для розвитку всієї території, а не окремих галузей або суб'єктів господарювання. Це особливо важливо з огляду на принципи вільної конкуренції та вимоги регуляторної політики. Одночасно регіони мають вирішувати, як найкраще скористатися наданими державою пільгами з урахуванням власних пріоритетів, наявних можливостей та конкурентних переваг [4].

Наявність же значних регіональних розбіжностей у соціально-економічному розвитку вимагає вдосконалення державної політики у сфері регіонального розвитку, відповідних її правових, організаційних, економічних механізмів, що передбачено Конституцією державної регіональної політики та Державною стратегією регіонального розвитку.

Стратегічний підхід до управління розвитком господарських комплексів регіонів спрямований на: забезпечення ефективного і справедливого розвитку усіх регіонів; стимулювання розвитку ринкових відносин і

забезпечення самостійного зростання територій; раціональне використання виробничо-ресурсного потенціалу; збільшення фінансових і бюджетних коштів, позабюджетних й інших грошових та матеріальних джерел; активізацію зовнішньоекономічних, внутрішньорегіональних і міжрегіональних господарських зв'язків; підвищення конкурентоспроможності регіонів; зміну інноваційно-інвестиційної активності; збільшення можливостей для створення додаткових робочих місць і зайнятості населення; скорочення нерівності між регіонами щодо рівня доходів населення й існуючої інфраструктури; відповідності рівня і якості життя населення державним і загальносвітовим стандартам; стабілізацію суспільно-політичної ситуації. Реалізація зазначених цілей потребує розробки комплексу заходів:

- забезпечення ефективного використання регіонального потенціалу на основі реальної його оцінки, що дозволить нейтралізувати слабкі сторони соціально-економічного розвитку та активізувати сильні;

- інтенсифікація виробництва та розвиток коопераційних зв'язків між підприємствами різних регіонів за рахунок сприяння з боку місцевих органів влади спрямуванню інвестицій на перепрофілювання підприємств традиційних ресурсномістких галузей з метою освоєння виробництва продукції, що не потребує специфічних ресурсів та тяжіє до внутрішнього ринку споживання;

- надання преференцій (пільг в оподаткуванні, прискорених норм амортизації, кредитів за зниженими ставками) для підприємств з різних регіонів, які орієнтуються передусім на внутрішній ринок та виробляють імпортозамінну продукцію, активно розвивають міжрегіональні коопераційні зв'язки та використовують сировину і матеріали вітчизняного походження;

- розробка та прийняття нормативних документів, які б не тільки регулювали регіональну політику, а й забезпечили її децентралізацію, а це, в свою чергу, призведе до ефективного соціально-економічного розвитку регіонів та зменшення існуючих диспропорцій;

- визначення регіонами довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку, розробка та виконання програм регіонального розвитку з врахуванням можливостей кожного регіону;

- проведення структурної перебудови регіонів та створення умов розміщення виробництва в економічно відсталих регіонах, що забезпечить сталий розвиток;

- розробка та практична реалізація системи регіональних стимулів, що створить умови більш повного використання ресурсів регіону для підвищення ефективності його діяльності;

- підвищення ділової й інноваційної активності, на основі взаємодії органів місцевого самоврядування, промислових підприємств і економічно активного населення, що сприятиме розвитку інфраструктури регіону, ринку товарів і цінних паперів;

- підвищення інвестиційної привабливості регіону, що сприятиме впровадженню інноваційних технологій та методів вирішення соціально-економічних проблем регіонального розвитку;

- забезпечення соціальної консолідації з метою мінімізації соціальних наслідків реструктуризації економіки регіону;
- посилення регіональної свідомості населення, що дасть можливість реалізувати його потенціал та забезпечить участь територіальної громади в управлінні регіональним розвитком.

Отже, впровадження заходів щодо зменшення регіональних диспропорцій в Україні – це створення умов для підвищення рівня і якості життя населення у всіх сферах його життєдіяльності на основі формування ефективної системи регіонального відтворення, створення умов для використання економічно сильними регіонами власних можливостей розвитку, ефективна підтримка слабозрозвинених і депресивних територій та формування умов для подолання існуючих у них негативних тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Вдовічена О. Г. Потенціал виставково-ярмаркової діяльності у подоланні регіональних диспропорцій : [монографія] / О. Г. Вдовічена (розділ 2, 3, 4), А. А. Вдовічен (розділ 1). – Чернівці: Чернів. торг.-ек. ін.-т КНТЕУ, 2014. – 288 с.
2. Воронова Г. Г. Регіональні диспропорції соціально-економічного розвитку як загроза економічній безпеці держави / Г. Г. Воронова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ, 2012. – №10 [181]. – С. 18-24.
3. Мірзодаєва Т. В. Засади вирівнювання територіальних диспропорцій в контексті економічної безпеки регіонів / Т. В. Мірзодаєва // Економічний простір. – 2009. – №21. – С.138-146.
4. Науменко Ж. Г. Аналіз ендегенних та екзогенних диспропорцій на рівні регіону / Ж. Г. Науменко // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Т.18. – Вип. 3/2. – С.147-150.
5. Пруднікова Л. О. Досвід подолання соціально-економічних диспропорцій розвитку регіонів зарубіжних країн / Л. О. Пруднікова // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 3(21). – С. 32-35.
6. Структурні зміни та економічний розвиток України : [монографія] / [Гець В. М., Шинкарук Л. В., Артьомова Т. І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 696 с.
7. Тищенко О. П. Регіональні диспропорції: сутність, методологія визначення та оцінка / О. П. Тищенко // Економічна теорія. – 10/2011. – №4. – С. 55-64.
8. Трансформації в глобальній економіці та Україна: монографія / за заг. ред. І.М.Школи та О.В. Бабінської; Чернів.торг.-ек. ін.-т КНТЕУ. – Чернівці: Друк Арт, 2014. – 416с.

Свєн Галушка, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

ТУРИСТИЧНА ІНДУСТРІЯ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК: КОНФЛІКТ ЧИ СИНЕРГІЯ?

У першому програмному документі, що започаткував концепцію сталого розвитку – «Порядку денному на XXI століття», зазначено, що індустрія туризму володіє колосальним потенціалом і може вносити конструктивний вклад у сталий розвиток всіх регіонів планети [1].

Світова туристична індустрія є однією з найбільш динамічно зростаючих видів економічної діяльності сьогодення. За обсягами надходжень вона випереджає такі галузі промисловості, як нафтопереробка, автомобілебудування та хімія, демонструючи високу економічну ефективність власної діяльності.

Потужна глобальна соціально-економічна сила, яким став сьогодні міжнародний туризм, генерує щороку приблизно трильйон доларів та спонукає до подорожей більше мільярда людей по всьому світу. Всеосяжне